

**Anna Karwowska, Magdalena Niedolaz,
Katarzyna Zaniewska**

Zmiany ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej

Elektronizacja obrotu prawnego i gospodarczego jest procesem, który w sposób niezaprzeczalny wpływa na funkcjonowanie rynku. Zmiany wprowadzone w ostatnim czasie w sferze prawnej mają na celu ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej, m.in. poprzez zmniejszenie kosztów transakcyjnych poszczególnych czynności prawnych.

Wśród nich wyróżnić można zmiany odnoszące się zarówno do sfery administracyjnej, jak i sądownictwa. Skłaniają one do pytania o ich faktyczne znaczenie w sferze działalności gospodarczej, oraz dalsze kierunki tego procesu. Na ich gruncie mamy bowiem do czynienia z przełamaniem tradycyjnych form dokonywania czynności prawnych i wprowadzeniem formy elektronicznej, zrównanej niejednokrotnie pod względem mocy prawnej z formą pisemną.

W związku z dużym znaczeniem przedmiotowych zmian dla sfery rynkowej, w artykule przedstawiono wybrane inicjatywy składające się na trwający proces elektronizacji obrotu prawnego, ukierunkowane w sposób szczególnie na ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej.

E-administracja

Elektronizacja obrotu gospodarczego przejawia się m.in. w realizacji projektu *Uproszczenie procedur związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalno-*

ści gospodarczej poprzez ich elektronizację, i wdrożeniu idei „Jednego Okienka” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, prowadzonego przez Konsorcjum Ministerstwa Gospodarki, Krajowej Izby Gospodarczej oraz Instytutu Logistyki i Magazynowania. Wśród najważniejszych zadań tego projektu można wymienić skrócenie czasu wpisu do ewidencji działalności gospodarczej do jednego dnia, a także podniesienie poziomu wiedzy pracowników administracji publicznej oraz sądów z zakresu funkcjonowania Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), procedur elektronicznych, Pojedynczych Punktów Kontaktowych (PK), autoryzacji i bezpieczeństwa e-podpisu, oraz poinformowanie przedsiębiorców o nowych zasadach rejestracji działalności gospodarczej i formularzach elektronicznych do końca 2013 roku¹⁰. Wśród celów szczegółowych projektu znalazły się m.in.:

- przygotowanie propozycji uproszczeń i elektronizacji procedur związanych z rejestracją i prowadzeniem działalności gospodarczej. Aby to osiągnąć, administracja analizuje akty prawne i procedury elektroniczne przedsiębiorców. Ponadto opracowane zostanie również ponad 400 formularzy elektronicznych, związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej;
- usprawnienie procesu rejestracji oraz prowadzenia działalności gospodarczej

nastąpi poprzez przeszkolenie pracowników administracji oraz sądów, w zakresie nowych zasad rejestracji działalności gospodarczej, oraz posługiwanie się e-formularzami czy też różnymi formami uwierzytelniania w formie elektronicznej, wydawania koncesji, zezwoleń i innych procedur elektronicznych. W celu realizacji ww. zadania w dniu 28 grudnia 2009 został powołany Pojedynczy Punkt Kontaktowy (PPK). Do jego głównych obowiązków należy m.in. udzielanie informacji dotyczących procedur i formalności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej w Polsce, informowanie o danych kontaktowych i kompetencjach poszczególnych instytucji publicznych oraz urzędów, o warunkach dostępu do baz danych dotyczących działalności gospodarczej i przedsiębiorców.

- Utworzenie instytucji Help Desk, zapewniającej pomoc i wsparcie dla pracowników administracji, sądów oraz przedsiębiorstw w zakresie procedur elektronicznych. Do głównych zadań Help Desku należy udzielanie odpowiedzi na zgłaszane drogą elektroniczną zapytania przedsiębiorców, pracowników administracji publicznej oraz sądów związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej w Polsce i zagranicą.

W styczniu 2010 r. został uruchomiony elektroniczny PPK (ePPK) oraz Help Desk. W założeniach (www.eu-go.gov.pl) powinien stać się podstawowym kanałem komunikacji pomiędzy przedsiębiorcami i konsumentami a administracją publiczną oraz organizacjami ją wspierającymi. Ma się to stać poprzez oferowanie wcześniej wymienionych usług oraz dodatkowo dostępu do porad prawnych, katalogu opisów procedur administracyjnych, możliwości wzięcia udziału w konsultacjach społecznych oraz szkoleniach e-learning. Docelowo ePPK stanie się platformą realizującą drogą elektroniczną pełny zakres

usług, niezbędny dla przedsiębiorców. Z kolei Help Desk (helpdesk.eu-go.gov.pl) wspiera usługobiorców i usługodawców, reaguje na ich pytania i wątpliwości zgłaszane drogą mailową i telefoniczną. Specjalne oprogramowanie pozwala na zarządzanie zapytaniami kierowanymi do Help Desk, monitorowanie stanu realizacji oraz sposobu zakończenia danej sprawy¹²⁾.

Od 1 lipca 2011 r. obowiązują nowe przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Tego dnia uruchomiono również Centralną Ewidencję i Informację o Działalności Gospodarczej (CEIDG), dzięki której przedsiębiorcy mogą za pośrednictwem internetu założyć firmę, aktualizować dane na temat prowadzonej działalności, a także uzyskać dostęp do informacji o innych zarejestrowanych przedsiębiorstwach¹³⁾.

Elektronizacja obrotu prawnego przejawia się na gruncie polskim m.in. w postaci platformy ePUAP oraz systemu e-Deklaracje (aktualnie: e-Deklaracje 2)¹¹⁾, służącego w szczególności do interaktywnego wypełniania formularzy podatkowych drogą elektroniczną. Pierwsza z platform umożliwiła załatwianie spraw urzędowych za pośrednictwem internetu na styku relacji pomiędzy obywatelami a administracją (m.in. zgłaszanie zmian w aktach stanu cywilnego i uzyskiwanie odpisów, a nawet zmiana imienia czy nazwiska), przedsiębiorcami a administracją (sprawy związane z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym uzyskanie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz wybranych zezwoleń), a także instytucjami administracji publicznej⁶⁾.

W związku z trwającymi wciąż modyfikacjami administracyjnych systemów elektronicznych, należy także wspomnieć o analogicznych rozwiązaniach funkcjonujących w innych krajach europejskich, w tym w szczególności w Czechach, gdzie wprowadzono system *Datové schránky*⁹⁾. Specyfika, a zarazem duża wartość

tego systemu jest związana z faktem, że wszystkie sądy, organy administracji publicznej i samorządowej mają obowiązek posiadania elektronicznego biura nadawczo-odbiorczego, a państwo gwarantuje pewność doręczenia dokumentów drogą elektroniczną. Tak więc jest to rozwiązanie o nowatorskim i kompleksowym charakterze, bowiem przedmiotowo objęte są nim wszelkiego rodzaju sprawy ze sfery obrotu prawnego. Zaawansowana i interesująca forma e-administracji funkcjonuje również w Gruzji, jednak przesłanki jej wprowadzenia dotyczyły przede wszystkim uwarunkowań kulturowych, w tym problemów z korupcją. Implementacja funkcjonalności elektronicznej sfery administracji związana była więc w szczególności z potrzebą zapewnienia transparentności i zaufania do obrotu prawnego, co uznać należy za dodatkowy atut tej formy świadczenia usług na rzecz obywateli.

Ciekawe wyniki badań dotyczących wykorzystania przez polskie przedsiębiorstwa e-administracji opublikował GUS, w raporcie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007-2011*. Wynika z niego, że w 2010 r. przedsiębiorcy najczęściej korzystali z e-administracji w celu odsyłania wypełnionych formularzy (87 proc.), pobierania formularzy (81 proc.), czy też pozyskiwania informacji (81 proc.). Jednocześnie od wielu lat najmniejszym zainteresowaniem cieszy się usługa składania ofert w elektronicznym systemie zamówień publicznych (tablica 1).

W zakresie przyczyn ograniczających elektroniczną wymianę informacji z administracją publiczną większość przedsiębiorstw wskazało, iż aby całkowicie załatwić sprawę w urzędzie, nadal konieczny jest kontakt osobisty bądź wymiana dokumentów papierowych. Średnio w co trzecim przedsiębiorstwie, niezależnie od wielkości, zwrócono uwagę na skomplikowane i czasochłonne procedury, obawę o bezpieczeństwo i poufność przekazywanych informacji, a także na brak wiedzy o możliwości zastosowania procedur elektronicznych.

Krajowy Rejestr Sądowy i e-sąd

Elektronizacja Krajowego Rejestru Sądowego, realizowana w ramach zmian wprowadzonych w 2011 r. do Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej: KRS), oraz trzema rozporządzeniami Ministra Sprawiedliwości^{1, 2, 3)}, dotyczy przede wszystkim możliwości uzyskania drogą elektroniczną odpisów, wyciągów i zaświadczeń mających moc dokumentów urzędowych, składania dokumentów i wniosków za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, a także rejestrowania drogą elektroniczną spółki z o.o., za pomocą wzorca umowy. Wcześniejsza wersja ustawy zakresem mocy urzędowej dokumentów pobranych z KRS obejmowała jedynie formę papierową. Nowelizacja ustawy zrównała moc pobranych samodzielnie wydruków komputerowych aktualnych informacji o podmiotach wpisanych do KRS, z mocą dokumentów wydawanych przez

Tablica 1 **Korzystanie z e-administracji przez przedsiębiorstwa w latach 2007-2011 (w %)**

a-2007 b-2008 c-2009 d-2010		Pozyskiwanie informacji	Pobieranie formularzy	Odsyłanie wypełnionych formularzy	Składanie ofert w elektronicznym systemie zamówień publicznych
Ogółem	a	56,0	58,1	60,5	6,3
	b	52,6	56,0	57,0	7,2
	c	77,3	80,0	89,1	13,5
	d	80,9	81,1	86,7	22,1

Tablica 2 Przedsiębiorstwa, które wskazują na istnienie przyczyn ograniczających elektroniczną wymianę informacji z administracją publiczną, według wielkości 2010 roku (w %)

Przedsiębiorstwa wskazujące na istnienie ograniczeń					
Przedsiębiorstwa	ogółem	w tym uznające co najmniej jeden z powodów			
		Obawa o bezpieczeństwo i poufność danych	Skomplikowane i czasochłonne procedury	Procedury elektroniczne nadal wymagają kontaktów osobistych lub wymiany dokumentów papierowych	Brak wiedzy i informacji o możliwości zastosowania procedur elektronicznych
Ogółem	77,3	31,5	36,3	61,8	33,9
Małe	76,2	31,2	36,7	60,6	34,2
Średnie	81,6	33,2	35,1	66,3	32,8
Duże	82,1	29,8	33,4	68,0	33,1

Źródło: *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007-2011*, GUS, Warszawa 2012, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/nts_spolecz_inform_w_polsce_2007-2011.pdf, (dostęp 27.10.2012), s. 80.

Centralną Informację, jeżeli mają cechy umożliwiające ich weryfikację z danymi zawartymi w rejestrze⁵⁾, określone przez odpowiednie rozporządzenie¹⁾.

Wprowadzone zmiany stanowią kamień milowy w funkcjonowaniu KRS w zakresie relacji z przedsiębiorcami. Swoistym novum jest w tym obszarze elektroniczna rejestracja najbardziej popularnej formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej, jaką jest Spółka24 z o.o., która stanowi wyłom w tradycyjnej formie rejestracji podmiotów gospodarczych, a zarazem przełamanie monopolu notarialnego w tej sferze. Skutkuje to skróceniem pierwszej fazy życia przedsiębiorstwa (faza narodzin), a także zmniejszeniem kosztów transakcyjnych rejestracji spółki.

Należy się spodziewać, że elektroniczna rejestracja działalności gospodarczej obejmie w przyszłości również inne, a docelowo wszystkie formy jej prowadzenia, w szczególności spółkę akcyjną.

Elektronizacja obrotu prawnego przejawia się także we wprowadzeniu elektronicznej formy postępowania upominawczego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, właściwy miejscowo do rozpatrywania spraw z obszaru

całej Polski. W ramach tego rodzaju postępowania pozew powinien być złożony drogą elektroniczną, a w uzasadnieniu roszczenia – przywołane odpowiednie dokumenty, na podstawie których dochodzi się danej wierzytelności. Jeżeli wskazane okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości, sąd wydaje nakaz zapłaty, dostarczany powodowi również drogą elektroniczną. Głównym celem projektu e-sąd, będącym nowością nawet w skali europejskiej, było ułatwienie sposobu komunikacji z sądem, poprzez zapewnienie przedsiębiorcy możliwości wyboru wnoszenia pism procesowych w formie elektronicznej lub tradycyjnej (papierowej).

Elektroniczne postępowanie upominawcze pozwala na wniesienie do sądu pozwu w formie elektronicznej, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze (doręczenie elektroniczne). Zarówno nakaz zapłaty wydany w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jak i klauzula wykonalności dostępna zawsze wraz z nakazem zapłaty, mają postać wyłącznie elektroniczną i są dostępne w systemie teleinformatycznym e-sądu⁷⁾.

Elektroniczne postępowanie upominawcze zostało wprowadzone jako odrębne postępowanie, mające charakter wezwania do zapłaty w sprawach, w których stan faktyczny nie jest skomplikowany i nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego, np. w sprawach niezapłaconych rachunków czy faktur.

Dlatego też aktualnie zakres czynności sądowych podejmowanych w ramach elektronicznego postępowania upominawczego jest dość ograniczony, obejmuje ono bowiem wyłącznie sprawy nie wymagające postępowania dowodowego. Postuluje się jednak objęcie informatyzacją wszystkich trybów i rodzajów postępowań cywilnych¹⁴⁾.

Podkreśla się często, że e-sąd okazał się ogromnym sukcesem pod względem liczby rozpatrywanych spraw: od powstania e-sądu rozpatrzono ich łącznie ponad 4 mln; w pierwszym roku działalności było to 690 tys. spraw, w następnym 2011 r. już 1865 tys., do września 2012 r. 1500 tysięcy⁸⁾.

Prostota tego postępowania to idealne rozwiązanie dla dużych przedsiębiorstw, mających wielu klientów, którzy zalegają z płatnościami. Brak konieczności dołączania do pozwu dokumentacji w formie papierowej oraz możliwość wysłania kilkudziesięciu, lub nawet kilkuset pism procesowych w jednym pakiecie elektronicznym, gwarantuje oszczędność czasu i kosztów.

Kolejną innowacją Ministerstwa Sprawiedliwości jest projekt eWokanda.pl, którego celem jest podjęcie starań mających na celu ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości. E-wokanda jest internetową wyszukiwarką terminów rozpraw, która umożliwi ustalenie ich terminów poprzez wpisanie sygnatury sprawy w okno wyszukiwarki, zlokalizowanej na stronie internetowej sądu.

Ze względu na ogromny sukces e-sądu, elektronicznego postępowania upominawczego oraz e-wokandy, Ministerstwo

Sprawiedliwości planuje również m.in.:

- z informatyzowanie procedury zajęcia rachunku bankowego przez komornika;
- wprowadzenie instytucji elektronicznej licytacji nieruchomości;
- ustanowienie na potrzeby postępowania sądowego publicznych baz danych zawodowych pełnomocników;
- wprowadzenie tzw. posiedzenia jawnego na odległość;
- umożliwienie stosowania komunikacji elektronicznej w europejskim postępowaniu nakazowym;
- wprowadzenie rozwiązań z zakresu informatyzacji postępowania sądowego w międzynarodowym postępowaniu cywilnym.

Wszystkie powyższe projekty zmierzają do dalszego uproszczenia postępowania sądowego, co niewątpliwie ułatwia prowadzenie sporów gospodarczych oraz dochodzenie przez przedsiębiorców swoich praw w sądzie.

Wprowadzenie opisanej wyżej formy postępowania upominawczego stanowi niezwykle ważny krok w kierunku społecznej akceptacji mniejszego formalizmu w postępowaniu sądowym, w tym – w przyszłości – zapewne także innych rodzajów postępowań, takich jak m.in. – bardzo ważne z punktu widzenia przedsiębiorcy – postępowanie gospodarcze. Stosowanie tej formy prowadzenia sporu niesie ze sobą wymierne korzyści, nie tylko w postaci oszczędności czasu (brak konieczności przesyłania korespondencji pocztą tradycyjną oraz załączania całej dokumentacji związanej ze sprawą), ale również podniesienia funkcjonalności kontaktu z wymiarem sprawiedliwości (m.in. prowadzona w systemie teleinformatycznym baza korespondencji z sądem, odnosząca się do danej sprawy). Zmniejszenie formalizmu i kosztów postępowania oraz oszczędność czasu to główne korzyści, które przemawiają za rozwijaniem

dostępu do sądownictwa za pośrednictwem internetu.

Elektronizacja obrotu prawnego jest procesem niezaprzeczalnie pozytywnym z uwagi na korzyści, jakie przynosi ogółowi społeczeństwa, przede wszystkim w sferze gospodarczej. Główną grupą jego beneficjentów są przedsiębiorcy oraz potencjalni przedsiębiorcy, dla których kategorie ekonomiczne, takie jak m.in. efektywność, są podstawowymi kryteriami oceny ich działalności. Proces elektronizacji obrotu prawnego zmienia rodzaj formalizmu towarzyszącego zarówno rozpoczynaniu, jak i prowadzeniu działalności, w kierunku formy elektronicznej, co niewątpliwie

zmniejsza koszty dokonywania danej czynności prawnej. Także oszczędność czasu w prowadzeniu działalności gospodarczej ma ogromne znaczenie. Podniesieniu funkcjonalności kontaktów ze sferą sądowniczą i administracyjną musi towarzyszyć dbałość o zapewnienie ich bezpieczeństwa, które w połączeniu z usprawnieniem relacji w tych obszarach oddziałuje stymulująco na proces elektronizacji obrotu prawnego, stanowiąc element i jednocześnie warunek budowania zaufania społeczeństwa do przedmiotowego procesu, przejawiającego się m.in. w skali partycypacji w niesionych przez niego korzyściach.

Bibliografia:

1. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego, § 9 ust. 2.
2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu złożenia wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego spółki, której umowę zawarto przy wykorzystaniu wzorca umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, udostępnianego w systemie teleinformatycznym.
3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz trybu i sposobu udzielania informacji z Krajowego Rejestru Sądowego i wydawania kopii dokumentów z katalogu, a także struktury udostępnianych informacji o podmiotach wpisanych do Rejestru oraz cech wydruków umożliwiających ich weryfikację z danymi w Rejestrze.
4. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych dotyczących formy wniosków i dokumentów, oraz ich składania drogą elektroniczną do sądów rejestrowych i Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego, oraz sposobu posługiwania się dokumentami wydanymi w postaci elektronicznej.
5. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym, art. 4, ust. 3, pkt 4aa.
6. <http://epuap.gov.pl/wps/portal/> z dnia 20.10.2012.
7. <http://e-sad.gov.pl>.
8. <http://wgospodarce.pl/artykuly/870-e-sad-sadzi-blyskawicznie>.
9. <http://www.datoveschranky.info/cz/o-datovych-schrankach/> z dnia 20.10.2012.
10. <http://www.eu-go.gov.pl/pl/projekt-uupa/cele-projektu-uupa>.
11. <http://www.finanse.mf.gov.pl/web/wp/systemy-informatyczne/e-deklaracje> z dnia 20.10.2012.
12. <http://www.kig.pl/projekty-realizowane-przez-kig/realizowane/1904-przyjazna-e-administracja.html>.
13. <http://www.mg.gov.pl/node/9801>.
14. <http://www.rp.pl/artykul/638501.html?print=tak&p=0>.

Mgr **Anna Karwowska**, doktorantka w Instytucie Prawa Cywilnego Uniwersytetu Warszawskiego.

Mgr **Magdalena Niedolaz**, doktorantka w Katedrze Prawa Administracyjnego i Finansowego Przedsiębiorstw, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, SGH

Mgr **Katarzyna Zaniewska**, doktorantka w Katedrze Zarządzania Innowacjami, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, SGH.